

Atrask! Ištyrinēk! Pažink!

NEMATERIALAUS KULTŪROS PAVELDO VERTYBES

12

7

2

17

17

Atrask, ištyrinėk ir pažink nematerialaus kultūros paveldo vertybes Latvijoje, Lietuvoje ir Baltarusijoje!

Maršrutas suteikia galimybę aplankyti Žiemgalos regiono, Neretos apskrities, Jėkabpilio miesto (LV), Vilniaus ir Rokiškio rajonų (LT) bei Polocko ir jo apylinkių (BLR) nematerialaus kultūros paveldo turizmo objektus. Pavyzdžiui, Latvijoje savo akimis galima pamatyti, susipažinti ir išbandyti etnografinius tautinius drabužius, įvairias vaišes ir metines šventes, žaidimus, dainas, šokius, pirties ritualus, grojimą muzikos instrumentais, papuošalų kūrimą, receptus ir tradicinių patiekalų gamimą, latvišką gyvenimą ir kitas pamatines vertybes. Siekiant jų populiarumo, šalyje nuolatos suteikiami paveldo statuso ženklai „Latviškas paveldas“ ir „Latviška virtuvė“. Lietuvoje smaližiai gali mėgautis turistų pamėgtais tradiciniais kepiniais – baravykų ir šakočių, įtrauktais į Lietuvos tautinio kulinarinio paveldo sąrašą. Čia taip pat galima pasimėgauti totoriškais patiekalais, pažinti jų etnografiją ir senąsias technologijas. Baltarusijoje galima susipažinti su tautiniais šokiais, kalendorinių švenčių papročiais ir dainomis, ypač antifoniniu giedojimu, kuris būdingas tik Polocko regionui.

Šis maršrutas siūlo keliautojams galimybę pamatyti ir pažinti unikalias turistų lankomas vietas, taip pat ir jų šeiminkus, saugančius, puoselėjančius ir perduodančius svarbias latvių, lietuvių ir baltarusių nematerialaus kultūros paveldo vertybes, padedančius plėsti žinias ir geriau suprasti savo šaknis.

Ištyrinėk nematerialaus kultūros paveldo vertybes, kurios kaip neišsenkantis tapatybės šaltinis perduodamos iš kartos į kartą!

Turiny

Įvadas.....	3
 Vilniaus rajonas, Lietuva	4
 Rokiškio rajonas, Lietuva	7
 Neretos apskritis, Latvija.....	10
 Žiemgalos regionas, Latvija.....	11
 Lankytinų vietų žemėlapis.....	14
 Jėkabpilio miestas, Latvija	21
 Polocko miestas ir rajonas, Baltarusija.....	25

13

Ženklimas

- Norint apsilankyti, būtina išankstinė registracija!
- Grupėms būtina išankstinė registracija!
- Norint dalyvauti programose, dirbtuvėse, būtina išankstinė registracija!
- Artimiausias prie objektų esantis turizmo informacijos centras / punktas / paslaugų teikėjas.

VILNIAUS RAJONAS

LIETUVA

Vilniaus rajonas yra vieta, kuri įtraukia į tradicijų ir istorijos sūkurį. Čia galima įgyti unikalią patirtį tyrinėjant nematerialųjį kultūros paveldą. Nuo gilios senovės šiame krašte pynėsi lenkų, lietuvių, baltarusių, ukrainiečių, totorių ir žydų tautų tradicijos ir religijos, tarpusavio sąveikoje formavosi savita sakinė ir dainuojamosios tautosakos kultūra, gimė liaudies meno šedevrai.

Šis maršrutas atveria nuostabią galimybę pažinti nematerialiąją kultūrą ir daugybę jos tradicijų, gelmiškai susijusių su pagoniškais papročiais, dalyvauti edukaciniuose užsiėmimuose ir suvokti praeitį amžių papročius ir amatų prasmę.

1

Medininkų pilis

Vienoje geriausiai išsilaikiusių XIV a. pilių Lietuvoje rengiami šventiniai nematerialiosios kultūros paveldo

edukaciniai užsiėmimai vaikams ir suaugusiems. Vaikai gali dalyvauti pamokoje apie senovės pagonių religiją, kur bus pasakojama apie senovės dievų įvairovę ir hierarchiją, kunigaikščius, vaidilū ir vaidilučių vaidmenį. Kitoje pamokoje galima sužinoti apie viduramžių miesto architektūros ypatumus, įvairių įdomybių apie to laiko aprangą ir specifinį

visuomenės gyvenimą, kuris čia virė prieš šimtus metų. Vyresni mokiniai gali sužinoti apie pinigų istoriją pasaulyje ir Lietuvoje. Medininkų pilyje galima ne tik gauti daug teorinių žinių, bet ir šį tą išbandyti praktiškai.

📍 Šv. Kazimiero g. 2, Medininkai, Vilniaus rajonas, Lietuva
54.539399, 25.649907
🌐 www.trakaimuziejus.lt
+370 69660246

2

Nemėžio totorių bendruomenė

Visi žino čeburekus, šimtalapį, šurpos sriubą, koldūnus, plovą ir balandėlius. Visi jie yra tradiciniai totorių patiekalai. Šis maistas reikšmingai prisidėjo prie Lietuvos kulinarinio paveldo. Nors kai kas galvoja, kad džiovinta mėsa – lietuviška tradicija, iš tikrųjų ji yra totoriška. Be to, totoriai atsivežė ir lietuvių taip mėgstamą chalvą. Nemėžio totorių bendruomenė suteikia unikalią galimybę atrasti totorių kultūrą, kulinariją ir tradicijas: lankytojai gali

paragauti patiekalų, apsilankyti mečeteje ir kapinėse, išgirsti ir pamatyti daug įdomių faktų tiesiogiai iš vietos totorių.

📍 Totorių g. 4, Nemėžis, Vilniaus rajonas, Lietuva
54.635799, 25.356578
🌐 www.nemezatarcom.webs.com
+370 68695210

3

Neries regioninis parkas

Tai labiausiai miškais apaugęs Lietuvos regioninis parkas. Jame auga vieni didžiausių ir seniausių ąžuolų šalyje. Ši vieta atvira visiems, kurie nori sužinoti daugiau apie pagonių kultūrą bei

gamtines ir kultūrinės vertybes, esančias abiejuose Neries krantuose. Parkas apima gražiausią Neries slėnio, kuriame žmonės įsikūrė jau daugiau nei prieš 10 000 metų, dalį. Lankytojai kviečiami pasivaikščioti Dūkštų ąžuolyno takais; pasirinkus mitologijai skirtą taką, jis atskleis senovės baltų dievybių pasaulį. Protėviai tikėjo,

kad griaustinio dievas Perkūnas gyveno ąžuole, todėl šiuos medžius gerbė kaip gyvas šventas būtybes. Einant palei Neries upę, galima išvysti Karmazinių pilkapius, liudijančius tolimąją lietuvių protėvių praeitį. Manoma, kad pilkapiai galėjo būti supilti VI–VIII a. Parke yra net 9 skirtingi žygių takai, galima dalyvauti įdomiose ekskursijose ir išgirsti įdomių faktų apie baltų gyvenimą, pasiklausti varlių choro ar pasinaudoti galimybe sekti gyvūnų pėdsakais.

📍 Vilniaus g. 3, Dūkštos, Vilniaus rajonas, Lietuva
54.820699, 24.973770
🌐 www.neriesparkas.lt
+370 52599242

4

Liubavo dvaras ir malūnas

Liubavo dvaro vandens malūnas buvo pastatytas ant Žalesos upelio kranto XVI a. ir nuo to laiko buvo kelis kartus atstatytas. Tai unikalus techninio, istorinio ir nematerialaus kultūrinio paveldo objektas, iliustruojantis ne vieną šimtmetį veikusio malūno technologinę raidą. Siekiant tai atskleisti, malūno techninė įranga buvo kruopščiai restauruota, sėkmingai išsaugant net smulkiausias autentiškas detales. Praėjus vieneriems metams po restauravimo, organizacija „Europa Nostra“ paskelbė malūną-muziejų pavyzdiniu Europos kultūrinio paveldo išsaugojimo projektu. Liubavo dvaras yra vienas seniausių Lietuvoje. Be malūno, dar galima aplankyti ekspoziciją, skirtą 12 šeimų, kurios gyveno Liubave iki Antrojo pasaulinio karo, pasivaikščioti dvaro parku ir atsipalaiduoti klausantis čiurlenančio vandens garsų.

📍 Liubavo kaimas, Vilniaus rajonas, Lietuva
54.850663, 25.341254
🌐 www.liubavas.lt
+370 52377077

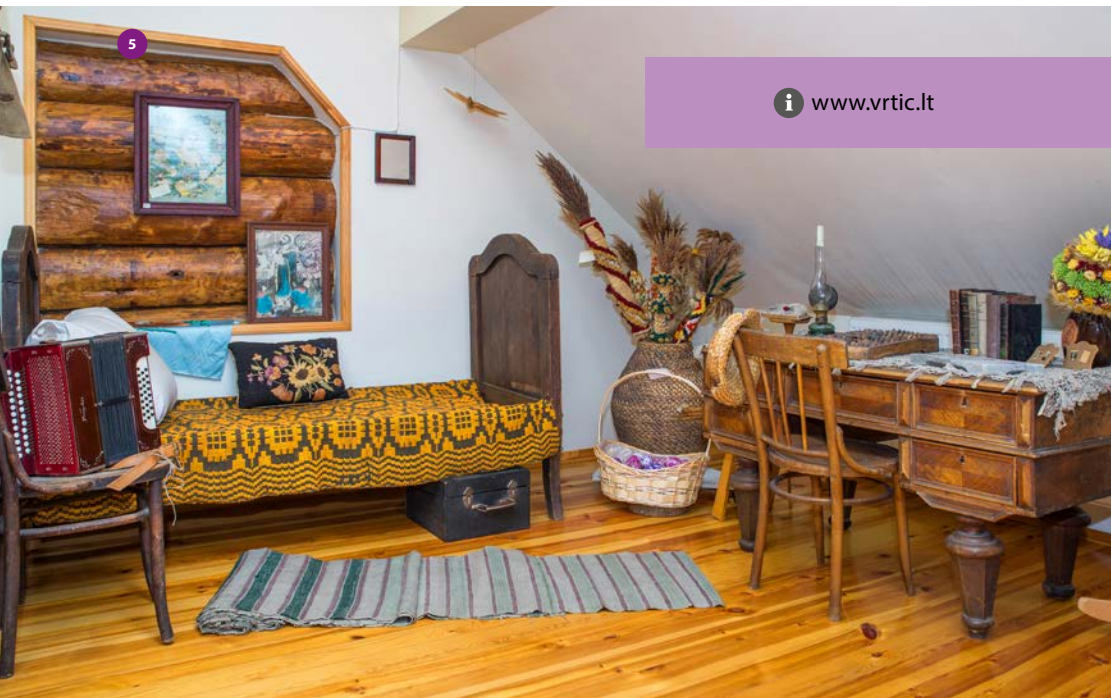
5

Vilniaus krašto etnografinis muziejus Nemenčinėje

Etnografijos muziejus supažindina lankytojus su daugelio kultūrų nematerialiuoju paveldu. Beveik 1 000 etnografinių eksponatų pasakoja istoriją apie lietuvių, rusų, lenkų, baltarusių ir kitų tautybių tradicijas. Muziejaus nuolatinę ekspoziciją sudaro daugybė senųjų namų apyvokos daiktų, kuriuos padovanojo Vilniaus rajono gyventojai. Tai ąsotėliai, dubenys, audiniai, tradiciniai rūbai,

baldai, knygos, dokumentai bei meno kūriniai. Tarp eksponatų yra ir įrankiai, kuriuos naudojo amatininkai ir ūkininkai. Muziejuje rengiamos parodos, koncertai ir konferencijos, vietiniai gyventojai ir svečiai taip pat turi galimybę dalyvauti edukacinėse dirbtuvėse, kuriose galima išmokyti rišti verbas, karpinių meno, pasigaminti muilą, nužiesti ar nulipdyti molinį daiktą.

📍 Švenčionių g. 14, Nemenčinė, Vilniaus rajonas, Lietuva
54.846554, 25.464919
🏠 www.vkem.lt
+370 52377077

📍 www.vrtic.lt

ROKIŠKIO RAJONAS

LIETUVA

Rokiškis yra Lietuvos etnografinio regiono – Aukštaitijos – dalis. Iki šiol čia gyvybingos tarmės, iš kartos į kartą perduodami papročiai, folkloras, liaudies meno ir amatų tradicijos ir net savi vietinio etnografinio charakterio ypatumai. Keliaudami po Rokiškio kraštą, lankytojai gali pažinti nematerialaus kultūros paveldo lobius, pamatyti unikalias langines Rokiškio miesto gatvėse, mėgautis aukštaitiško kulinarinio paveldo skanėstais ir gėrimais, gaminamais pagal senuosius receptus ir technologijas, sertifikuotais kaip tautinio paveldo produktai.

6

Kriaunų muziejus

Kriaunų muziejuje vyrauja kaimo kultūros paveldo tematika. Ekspozicijose gausu įvairių amatininkų (stalių, kalvių, audėjų, žvejų) darbo įrankių ir gaminių. Eksponuojami įdomūs ir vertingi kaimo išradėjų gaminiai: mašinos linų sėmenims malti ir sėmenų aliejui spausti, kojomis minamos kalvio dumlės, kopūstų pjaustymo, obuolių sulčių spaudimo mašina ir dar daug kitų. Muziejuje įrengtas XX a. pradžios kaimo trobos interjeras, organizuojamos edukacinės programos „Rankinės istorija“, „Bitutė pilkoji“, „Vaško kumelaitė, lino uodegaitė“.

📍 Sartų g. 12, Kriaunos, Rokiškio rajonas, Lietuva
55.851196, 25.797134
🏠 www.muzejusrokiskyje.lt
+370 45841718

7

Joanos ir Antano Tunaičių etnografinė sodyba-muziejus

Muziejus įkurtas senoviniuose Tunaičių sodybos pastatuose Šetekšnių kaime. Čia sukaupti unikalūs XIX–XX a. vidutinio

ūkininko buities eksponatai, žemės dirbimo padargai, staliaus, verpimo, audimo įrankiai ir kt. Ekspozicija atspindi Aukštaitijos kraštui – didžiausiam Lietuvos etnografiniam regionui, pasižyminčiam tarmių, tradicijų ir papročių gausa –

būdingus aprangos, apavo, buities ir amatų, darbo įrankių, žemės ūkio padargų bei daugybės kitų veiklos sričių ypatumus.

- 📍 Šetekšnių kaimas, Panemunėlio seniūnija, Rokiškio rajonas, Lietuva
55.885348, 25.361917
- 🏠 www.rokiskiotic.lt
+370 61639227

8 Tapytų langinių gatvės

Ši „galerija po atviru dangumi“ veikia ištisus metus. Menininkai langinėmis miestą puošia nuo 2003 metų ir jau ištapė daugiau nei 250 langinių. Tapytomis langinėmis papuošti Rokiškio miesto Nepriklausomybės aikštės, Respublikos, Kauno ir kitų gatvių namai. Šios ilgametės langinių tapymo tradicijos suteikia miestui išskirtinį meninį koloritą ir savitą dvasią, skatina meninę saviraišką.

- 📍 Nepriklausomybės a., Respublikos g., Rokiškis, Lietuva
55.962899, 25.586674
- 🏠 www.rokiskiotic.lt
+370 45851044

9 Juodupės „baravykų“ ir šakočių namai

Čia vykdomos dvi edukacinės programos: „baravykų“ ir šakočių kepimas. Šie saldūs kepiniai Rokiškio ir Juodupės krašte per svarbiausias šeimos šventes tradiciškai puikuojasi ant stalo jau beveik šimtą metų, todėl abu produktai turi Lietuvos tautinio paveldo sertifikatus. Juodupės „baravykų“ ir šakočių namuose galima sužinoti apie kulinarinio paveldo gaminius ir jų kepimo procesą: šakočio kepimo edukacijoje lankytojai išgirs šakočio atsiradimo istoriją, pamatys, kaip ant malkomis kūrenamo pečiaus gimsta tradicinis lietuviškas šakotis, patys jį keps bei ragaus, o „baravykų“ edukacijos metu dalyviai iš tešlos pasigamins „grybukų“, išsikeps juos ir išpuoš norimomis spalvomis.

- 📍 Pergalės g. 2, Juodupė, Rokiškio rajonas, Lietuva
56.089812, 25.603953
- 🏠 www.facebook.com/lisadauskiene
+370 65680373

📍 www.rokiskiotic.lt

Vyndario kaimo turizmo sodyba „Roksala“

Raimundo Nagelės šeima turi senas naminio vyno darymo tradicijas. Jau penkta vyndario šeimos karta gamina uogų ir vaisių vyną. Net devyni sodyboje gaminami lietuviški naminiai vynai turi Lietuvos tautinio paveldo sertifikatus. Apsilankiusieji

sodyboje apžiūrės šiauriosią Lietuvoje vynuogyną, susipažins su vyno gamybos subtilybėmis. Lietuviško vaisių ir uogų vyno degustacijos metu, ragaujant šeimos vyninės gėrimus, pats vyndarys papasakos apie vyno istoriją, gamybą ir šiuolaikines tendencijas.

- Taručių kaimas 8, Pandėlio seniūnija, Rokiškio rajonas, Lietuva 56.145887, 25.279400
- www.roksala.lt
+370 62661510

NERETOS APSKRITIS

Neretos apskrities kultūrinio ir istorinio paveldo tradicijų išsaugojimas ir plėtra po atviru dangumi tęsiami istorinėje vietoje iš naujo pastatytoje Ērbegės estradoje. Čia galima išgirsti senovinių dainų, pamatyti šokių ir žaidimų, dalyvauti įvairiuose folkloriniuose renginiuose ir amatų dirbtuvėse, taip pat susitikti su Ērbegės dvaro žmonėmis. Neretos kultūros namuose tikrai verta apžiūrėti naują audimo 3D ekspoziciją.

Mazalvės estrada po atviru dangumi

Ērbegės dvaro estradoje po atviru dangumi Mėlynoji dama ir Ragana siūlo pažaisti senovinių žaidimų ir išbandyti atrakcijas, pavyzdžiui, pavaikščioti ant ilgų medinių kojų, pažaisti kėgliais, paprastą žaidimą „kas ilgiau neužsimerks“, pažaisti gaudynių ir kitų senovinių latvių žaidimų, pavyzdžiui – „Kumeliukai, kumeliukai“, „Bitutė rožių sodelyje“, „Paskutinė pora – skirtis!“. Galima pabandyti iškalti monetą arba mušti sviestą. Prie estrados yra senas Ērbegės dvaras ir parkas su Legendų taku.

- Skolas g. 1, Mazalvės seniūnija, Neretos apskritis, Latvija 56.364779, 25.017276
- www.neretasnovads.lv
+371 26156635

 www.neretasnovads.lv

ŽIEMGALOS REGIONAS

LATVIJA

Keliaujant šiuo maršrutu suteikiama galimybė pamatyti ir pažinti turistų lankomas vietas ir jų šeiminkus, kurie saugo, puoselėja ir perduoda tokias svarbias latvių nematerialaus kultūros paveldo vertybes kaip etnografiniai tautiniai drabužiai, vaišės ir metinės šventės, žaidimai, dainos, šokiai, šventės, grojimas muzikos instrumentais, papuošalų kūrimas, receptai ir patiekalų gaminimas, latviška gyvensena ir kitos pamatinės vertybės. Apie tai, kokie aistringi yra šie šeiminkai, puoselėdami istorines kultūros tradicijas, liudija keletui į maršrutą įtrauktų objektų suteikti kultūros ženklai „Latviškas paveldas“ ir „Latviška virtuvė“. Tai yra ypatingas latviškų tradicijų puoselėjimo įvertinimas. Jei nori gilinti žinias ir geriau suprasti latvių šaknis, verta išbandyti šį maršrutą ir pačiam pažaisti koją nors senovinį žaidimą, paragauti tradicinių skanėstų arba atšvęsti kokią nors latvių šventę.

Žiemgalos senovinė sodyba „Everti“

XIX a. antros pusės ūkininkų sodyboje, apsuptoje senovinių pastatų, įsikūręs latviškų tradicijų pirčių kompleksas, nuo senų laikų latviams buvęs geros savijautos, kūno ir dvasios atsigavimo vieta. Siūlomi senoviniai latviškos pirties ritualai – pėrimas, nuotakos nugaros plovimas, vyrų jėgos pirtis, pastojimo ritualai bei šiuolaikiniai papročiai – gimtadienio ritualas, iniciacijų ceremonijų pirtis. Sodyboje švenčiamos tradicinės metų

šventės, atliekami įvairaus pobūdžio ugnies ritualai, siūloma meistriškumo dirbtuvė „Sveikata savose rankose“, kur galima sužinoti ir išbandyti ypatingas gintaro savybes, susirišti vantą, pasigaminti žolelių druskos, išbandyti ritminį masažą karklų vytelėmis. Pabaigoje – ypatingas, lankytojų grupės išsirinktas ugnies ritualas, panaudojant gintaro dulkes ir įvairius ritminius instrumentus.

- „Everti“, Barbelės seniūnija, Vecumniekų apskritis, Latvija 56.423011, 24.606901
- www.everti.lv
+371 26556452

Etnografinis muziejus „Ausekļu Dzirnavas“

„Ausekļu Dzirnavas“ sukurtas kaip latviška kaimo sodyba. Čia galima susipažinti su senovinių darbo įrankių, technikos kolekcija (transporto priemonėmis, mechanizmais, namų apyvokos

14

www.visit.jelgava.lv
www.visit.bauska.lv

13

reikmenimis), protėvių buitimi, darbo įpročiais ir tuo pačiu maloniai praleisti laiką su šeima. Ūkiui suteiktas kultūros ženklas „Latviškas paveldas“ už etninių tradicijų puoselėjimą šiuolaikiniame turizme. Kiekvieną pavasarį ir rudenį muziejuje tradiciškai vyksta sėjos ir pjūties šventės su senovinių laukų darbų ir amatų demonstravimais, laukiantys lankytojų. Per šventę grūdai kuliami Latvijoje pagaminta garine kuliamąja mašina „Imanta“, atnaujintame vandens malūne malami grūdai, gaminamos perlinės ir kitos kruopos; grūdai kuliami ir arklio vilktuvu. Pinami krepšiai, skobiami rąstai, vijamos virvės, plėšomos malksnos ir kt. Muziejuje galima pamatyti vienintelį Latvijoje veikiančią, Anglijoje pagamintą garinį lokomotyvą „Ruston“ (1912) ir medinį vėjo malūną.

📍 „Ausekļu Dzirnavas“, Barbelės seniūnija, Vecumniekų apskritis, Latvija
 56.441210, 24.582840
 🌐 www.ausekludzirnavas.lv
 ☎ +371 29197412

13

14

Ūkis „Vaidelotes“

Žemės ūkis ir latviška gyvensena – sąvokos, kurios puikiai tinka ūkiui, kuriam už latviškų tradicijų saugojimą suteiktas kultūros ženklas „Latviškas paveldas“, o už tradicinių patiekalų gaminimą ir šios tradicijos puoselėjimą – ženklas „Latviška virtuvė“.

14

14

Ūkyje galima apžiūrėti prieskoninių ir gydomųjų augalų kolekcijas, paragauti vaistažolių arbatų, susipažinti su senovine latvių virtuve, pailsėti po didelių ąžuolu. Šeiminkė mielai parodys, kaip kepti pyragus ir ragaišius iš rupaus malimo viso grūdų miltų, kaip gaminti Joninių sūrį, kaip suprasti duonos atsiradimo kelią, pagaminti viso grūdo virtinukus, džiaugtis gyvenimu ir gyventi harmonijoje su gamta. Čia taip pat galima įsigyti arbatų, prieskonių ir kaimo gėrybių.

📍 „Vaidelotes“, Cuodės seniūnija, Bauskės apskritis, Latvija
 56.427692, 24.226141
 🌐 www.vaidelotes.lv
 ☎ +371 29389993

15

Stalgenės dvaras (latvių metinių švenčių ratas)

Latvijos metinių švenčių ratas Stalgenės dvaro parke sukurtas kaip senovinis saulės kalendorius, atspindintis saulės reikšmę latviškoje gyvensenoje. Ratą sudaro 8 rieduliai, simbolizuojantys tradicinius latvių metų laikus. Kiekviename akmenyje įkaltas atitinkamo metų laiko latviškas ženklas. Žemė, per metus apsisukanti aplink saulę, turi 8 svarbius taškus, kuriuos latvių senoliai vadino metų laikais ir juos pažymėjo šventėmis. Šventėms specialiai ruošėsi, dainavo dainas, žaidė žaidimus, gamino patiekalus, atlikdavo ritualus, kad užsitikrintų sėkmę, džiaugsmą, sveikatą, skatintų gėrį, apsaugotų nuo blogio, išreikštų padėką už savo pasiekimus, būtų vaisingi ir susilauktų gero derliaus. Kiekvienas lankytojas kviečiamas pajusti šią vietą, dalyvauti metinėse šventėse kartu su vietine folkloro grupe.

15

📍 Skolas g. 2, Stalgenė, Jausvirlaukos seniūnija, Jelgavas apskritis, Latvija
 56.571819, 23.961425
 🌐 www.visit.jelgava.lv
 ☎ +371 26383129

RĪGA

Latvija

Jelgava

Jēkabpils

Rokiškis

Daugavpils

Lietuva

Kaunas

VILNIUS

Baltarusija

Полацк

- Žiemgalos regionas
- Neretos apskritis / Jēkabpils mēstas
- Rokiškio rajonas / Vilniaus rajonas
- Polocko mēstas ir rajonas

16

Kaimo sodyba „Caunītes”

Sodyboje, kuriai suteiktas kultūras ženkls „Latviškas paveldas” už latviškų tradicijų populiarinimą ir puoselėjimą, lankytojai mokomi latviškų tradicijų, pavyzdžiui, švęsti Martinių, Metenių, Ūsinių, Jėkabų, Maros vardadienius ir kitas metų šventes. Tai vieta, kur visada laukiami norintieji pasimėgauti latviška atmosfera ir bendravimu. Atsižvelgiant į metų laiką, čia siūlomi skirtingi užsiėmimai. Centrinė kaimo sodybos vieta – klėtis su duonos krosnimi. Lankytojai turi galimybę susipažinti su senoviniu duonos kepimo procesu – nuo grūdo iki iškepto duonos kepalo. Taip pat čia galima užsiimti kūrybine veikla: verti šiaudų sodus, daryti saulutes, kaukes.

- „Caunītes”, Cenu seniūnija, Uozuolniekų apskritis, Latvija
56.722517, 23.791061
- www.caunites.lv
+371 26352395

17

Energetinė pirtis „Lielzemes”

Vaizdingoje miško apsuptyje latvišką gyvenimą per pirties ritualus populiarina ir praktikoja pirties šeimininkai, besistengiantys atgaivinti latviškos pirties tradicijas. Jie yra pirtininkai, kurių

gilioji žinios paremta psichoterapija. Šeimininkai ne tik užsiima kaimo turizmu ir kasmet perduoda žinias pirties mokykloje, bet ir yra dviejų knygų apie latvišką gyvenimą autoriai. Senųjų latviškos pirties tradicijų populiarinimas, svečių gydymas ir harmonijos suteikimas apima pėrimą, iniciacijos ritualus, specialias moterų pirtis, kuriose naudojamos natūralios medžiagos. Šeimininkams šiek tiek padedant ir taip perduodant savo žinias ir įgūdžius, ritualus lankytojai gali atlikti ir patys.

- „Lielzemes”, Vecumniekų seniūnija, Vecumniekų apskritis, Latvija
56.623058, 24.497366
- www.lielzemes.lv
+371 26160989

18

Tautinių muzikos instrumentų muziejus „Skaņumāja”

Draugijos „Skaņumāja” patalpose Krapės seniūnijoje pristatoma tradicinių latvių muzikos instrumentų ekspozicija. Čia galima susipažinti su per pastaruosius 100 metų Latvijoje pagamintais ir naudojamais muzikos instrumentais, jų raida, pasiklausyti jų skambesio arba pabandyti jais pagroti. Ekspozicijoje pristatomos kanklės, citros, įvairių sistemų armonikos, smuikai, mandolinos ir kiti atvežtiniai ir vietinių amatininkų pagaminti instrumentai, iškalbingai bylojantys muzikavimo tradicijų įvairovę, su laiku vykusius pokyčius ir regionų skirtumus.

- „Krapes”, Krapės seniūnija, Uogrės apskritis, Latvija
56.745664, 25.102043
- www.muzikanti.lv
+371 26162146

17

- www.visit.bauska.lv
- www.visit.jelgava.lv
- <https://visit.skriveri.lv>

16

17

16

17

19

<https://visit.skriveri.lv>
www.aizkraukle.lv
www.visitkoknese.lv

21

20

20

20

19

Ūkis „Ragāres”

Ūkis yra Dauguvos pakrantės viršutinėje dalyje, kur auga įvairių rūšių dekoratyviniai augalai, aromatinės ir gydomosios žolelės, taip pat tradiciniai latvių sodybų augalai. Ūkiui suteikti keli sertifikatai – „Ekologiškas Latvijos gaminyš”, „Ekologiškas ūkis” ir konkurso „Protėvių kvietimas” nugalėtojo titulas.

Lankytojai turi galimybę apžiūrėti, paliesti ir pauostyti daugiau nei 100 skirtingų augalų, įgyti naujų žinių apie ekologinį ūkininkavimą ir latvių protėvių naudotus metodus. „Ragāres” ūkyje galima pasimėgauti skaniamis ekologiškais arbatomis, rinktomis ir pagamintomis savo rankomis, uogomis, vaisiais ir žalumynų salotomis, surinktomis natūralioje pievoje, bei įsigyti jau pagamintos produkcijos. Šeiminių nuomone, perėmus protėvių žinias, net piktžolės mūsų mityboje ir organizme tampa labai reikalingais augalais.

📍 „Ragāres”, Skryverų seniūnija, Skryverų apskritis, Latvija
 56.627343, 25.086079
 🌐 www.ragares.com
 +371 29229588

20

Aizkrauklės istorijos ir meno muziejus „Kalna Ziedi”

Muziejus lankytojams siūlo apžiūrėti nuolatinę ekspoziciją „Dauguvos krantų likimo istorijos”, supažindinančią su gyvenimu Dauguvos pakrantėse XX a. pirmoje pusėje. Čia taip pat galima apžiūrėti atkurtus senųjų sėlių tautinius kostiumus. Siūlomos edukacinės muziejaus programos ir tradiciniai latvių žaidimai (persirengėlių tradicijos),

tradicinės metų šventės, renginiai šeimoms. Muziejuje yra atvira ekspozicija, gausi įvairiausių amatininkų įrankių. Čia galima pamėginti mušti sviestą. Kiekvienais metais liepos pabaigoje muziejuje rengiamos Kalvių dienos.

📍 „Kalna Ziedi”, Muzeja g. 5, Aizkrauklė, Aizkrauklės apskritis, Latvija
 56.598941, 25.271577
 🌐 www.aizkrauklesmuzejs.lv
 + 371 65123351

21

Draugijos „Baltaine” kūrybiniai namai

Kuoknesės ir apylinkių nematerialaus kultūras paveldo puoselėtoja – draugija „Baltaine” – yra Latvijos folkloro apdovanojimų „Laudies išmintis” laureatė ir „Austras koks” nugalėtoja. Šie namai Latvijoje garsūs kalendorinių ir tradicinių šeimos švenčių tradicijomis, organizuojamais kulinarinio paveldo meistriškumo kursais, savo muzikavimu ir rankdarbiais. Pažinti savo šaknis, žaisti žaidimus, išmokti naują šokį, padainuoti su folkloro grupe „Urgas” linksma bet kokio amžiaus svečiams. Dalyvaujant amatininkų dirbtuvėse galima prisiminti ar įgyti seniai pamirštus, iš kartos į kartą paveldimus verpimo, vijimo, nėrimo vąšeliu, mezgimo, pynimo, rišimo, siuvinėjimo, popieriaus lankstymo, šiaudinių papuošalų gaminto, rašymo plunksna ir kitus įgūdžius. Draugijos „Baltaine” košė, „Bunišu” tiršta sriuba, cikorių kava su sėlenų pyragėliu nustebins kiekvieną kulinarinio paveldo mėgėją.

📍 Melioratoru g. 1A, Kuoknesė, Kuoknesės apskritis, Latvija
 56.644123, 25.441814
 🌐 www.visitkoknese.lv
 +371 26575499

22

Luokstenės šventovė

Luokstenės šventovė yra Dauguvos saloje. Šventovė skirta pagerbti latvių liaudies išminties dieviškumą, kur dievai yra senovės dvasinių ir moralinių vertybių, išsaugotų latvių tautos tradicinėse dainose, esmė.

Šventovę sudaro Vėliavų aikštė, Protėvių akmens smailė, Saulės vartai ir šventyklos pastatas. Šventovę supa graži gamta ir

Latvijai svarbi kultūrinė ir istorinė aplinka: Sėlių pilis, Uolinkalnis, Luokstenės piliakalnis ir Staburago uola, šiuo metu užtvindyta. Į šventovę galima nusikelti keltu. Ją galima apžiūrėti ir rezervuoti latviškoms šeimos šventėms ir sukaktims.

📍 „Liepsalas“, Klintainės seniūnija, Pliaviņņu apskritis, Latvija
56.598900, 25.655900

🏠 www.dievturi.blogspot.com
+371 26449567

📄 www.plavinunovads.lv

Daugiau Žiemgalos regiono objektų – nuo 22 p.

21

JĒKABPILIO MIESTAS

LATVIJA

Jēkabpils didžiuojasi turtingu ir nepakartojamu folkloro bei tradicijų paveldu, kuris šiandien vis dar yra svarbi latviškos kultūros ir tapatybės dalis.

Jēkabpilio istorijos muziejaus skyrius po atviru dangumi „Sėlių sodyba“ – vienintelė vieta Latvijoje, kur galima pamatyti XIX a. medinius pastatus, namų apyvokos reikmenų ir įrankių ekspoziciją, pažinti amatus ir tradicijas. Čia atvykus galima pamatyti autentiškus Augšzemės kaimų pastatus ir susipažinti su senoviniais amatais bei sėlių tradicijomis.

📄 www.jekabpils.lv

23

Jēkabpilio istorijos muziejaus skyrius po atviru dangumi „Sėlių sodyba“

„Sėlių sodyba“ įsikūrusi kairiajame Dauguvos krante. Muziejaus ekspoziciją sudaro šeši tradiciniai XIX a. Augšzemės kaimų pastatai, kuriuos apžiūrint galima pažinti to meto latvių gyvenimą. Čia taip pat galima pamatyti Sėlos krašto XIX a. vidutinio ūkininko darbo įrankius ir namų apyvokos daiktus. Lankytojai gali dalyvauti šiose edukacinėse programose:

„Muilo gaminimo dirbtuvės“, „Popieriaus kelias“, „Gamtos jėga“, „Žvakių liejimo dirbtuvės“, taip pat pamėginti dirbti įvairius darbus – suverpti verpalus, sumalti miltus, sumušti sviestą ir suslėgti sūrį. „Sėlių sodyboje“ pagal senas sėlių tradicijas taip pat švenčiamos didžiausios latvių šventės – krikščynos ir vestuvės.

📍 Filozofu g. 6, Jēkabpils, Latvija
56.495701, 25.873899

🌐 www.jekabpilsmuzejs.lv
+371 27029039

24

Ekologiškas, lankytojus priimančias ūkis „Bojāni“

Apsilankymo metu dainingoji šeiminkė Maija supažindins su senovinėmis sakmėmis, gyvenimo kaime tiesomis ir tradicijomis. Kiekvienais metais gegužės mėnesį galima kartu dainuoti arba pasiklausyti Sēlpiliui būdingos kalnų gamtos akustikos su balsais ir atbalsiais. Šeiminkė turi net savo virtualią liaudies dainų spintą su 3 389 Sēlpilyje užrašytomis liaudies dainomis. Gražiam kaimo ūkyje

galima pasimėgauti skaniamis žolelių arbatomis ir jų įsigyti, taip pat įsigyti vaisių ir uogų, cukatų, autentiškų sėliškių ragaišių, išmokti juos pasigaminti pagal senovinį šeimos receptą. Galima eiti pasivaikščioti gamtos takais, įskaitant ir Struvės geodezinio lanko punktą „Daborkalns“.

- 📍 „Bojāni“, Sēlpilio seniūnija, Salos apskritis, Latvija
56.585689, 25.687046
- 🌐 www.bolani.mozello.lv
+371 26496601

25

Latvių ženklų parkas

Latvių etnografiniai raštų ženklai sukurti prieš daugiau nei 3 000 metų, jie buvo naudojami kaip simboliai, elementai, informacijos nešėjai ir energijos išraiškos būdai. Senovės latvių ženklų parkas buvo kuriamas 2008–2018 m. ir yra vienintelis toks parkas Latvijoje. Parke galima pamatyti 11 iš ažuolo vietinių amatininkų sukurtų simbolių, kurie šimtmečiais latviams suteikė jėgų, sveikatos, gerą derlių, pavyzdžiui, Žaltys, Jumis, Saulė ir kt. Gido pasakojimą papildo vaizdinė medžiaga apie parko kūrimą, siūlomi įvairūs žaidimai ir užduotys apie latvių ženklus.

- 📍 Leimaniai, Leimanių seniūnija, Jēkabpils apskritis, Latvija
56.310335, 25.925690

- 🌐 www.jekabpilsnovads.lv
+371 25945299

26

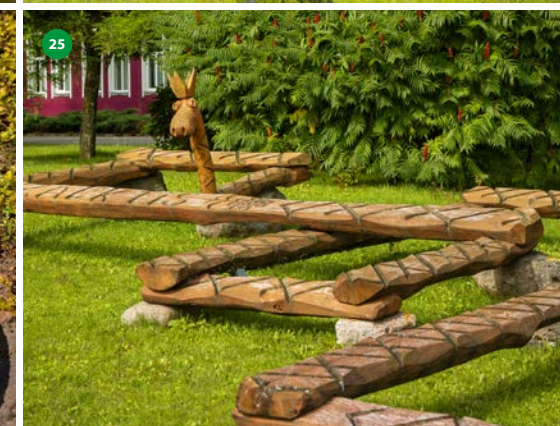
Sēlių kaimo sodyba „Gulbjī“

Viena iš retų vietų Latvijoje, kur galima apžiūrėti ir pajauti Sēlos istoriniam regionui būdingą „gyvą“ sodybą, kuriai suteikti kultūros ženklai „Latviškas paveldas“ ir „Latviška virtuvė“. Gamta, pačių sukurtas nedidelis etnografinis muziejus, sėlių virtuvė, gydomųjų žolelių kolekcija ir seni pastatai su savo

Žiemgalos regionas

- 🌐 www.jekabpils.lv
www.jekabpilsnovads.lv

istorijomis. Namų šeimininkai siūlo ekskursijas, taip pat susipažinti su senųjų sėlių tradicijomis, gaminti ir degustuoti senųjų sėlių patiekalus (*strebeklis, gulbišniki*) ir žolelių arbatas, išbandyti juodąją pirtį, naudojantis pievoje surinktų augalų vantomis ir pačių pagamintu augalų ir medaus šveitikliu. Čia lankytojai gali pernaktuoti ir švęsti šventes ypatingoje atmosferoje su dainomis, šokiais ir žaidimais, susipažinti su senųjų latvių jėgos ženklais.

- 📍 „Gulbji“, Rubenės seniūnija, Jėkabpilio apskritis, Latvija
56.136800, 26.064000
- 🏠 www.jekabpilsnovads.lv
+371 26416231

27

Pievos muziejus

Pievos muziejus įkurtas buvusioje Kaldabrunios pradinėje mokykloje, kur galima apžiūrėti originalią ekspoziciją,

pasakojančią, kaip artimai latvių pasaulėjautoje žmogaus gyvenimo kelias yra susijęs su gamta. Muziejui už pievų populiarinimą suteiktas kultūros ženklas „Latviškas paveldas“. Atskiros ekspozicijos yra skirtos smilgoms, saugomiems augalams, Latvijos natūralių pievų augalams. Ypatingų pojūčių suteikia multimedijų ekspozicija „Vidurnaktis pievoje“. Vaizdinėje medžiagoje sutelkta informacija, įvaizdžiai, garsai ir peizažai, pasakojantys apie latvių tradicijas, susijusias su įvykiais sutemus. Sėlos apskrities pasididžiavimas – Kaldabrunios Maros juosta, kurios nuostabią kopiją galima pamatyti muziejuje. Lankytojai gali stebėti, kaip gimsta stikliniai papuošalai ir interjero detalės bei patys pamėginti juos pasigaminti, stebėti, kaip dirba graviravimo lazerių įrenginys.

- 📍 „Kaldabruņas skola“, Rubenės seniūnija, Jėkabpilio apskritis, Latvija
56,095033, 26,067339
- 🏠 www.udenszimes.lv
+371 29548967

POLOCKO MIESTAS IR POLOCKO RAJONAS

BALTARUSIJA

Daina lydi žmogų nuo gimimo iki pačios mirties. Polocko Podvinjes (baltar. *Падвінне, Паазер*) teritorijoje, kartu su visos Baltarusijos kasmetinių darbų ir šeimos apeigų dainomis, plačiai paplitę giesmių žanrai (*Valačobniki, Mašlienica*), kurie kitose teritorijose mažai ar net visiškai nežinomi. Vienas iš Podvinjes dainų tradicijos bruožų – antifoninis giedojimas. Unikalaus turinio meistriškumo pamokose, kartu su folkloro grupėmis „Vargan“ ir „Galasy Spadchyny“ miesto svečiai turi galimybę susipažinti su tradiciniu Podvinjes paveldu.

28

Bogatyrskajos kaimo kultūros namai

Polocko regione išsaugota unikali senovinių dainų tradicija – atlikti Kupalos ir derliaus šventės dainas „vperechlest“ – originali antifoninio (balso, garso, kuris skamba atsakant) giedojimo versija. Dainavimas „vperechlest“, būdingas tik Polocko kraštui, išsiskiria savotiškais bruožais, su kuriais lankytojai apeigų ar meistriškumo pamokų su folkloro grupe „Galasy Spadchyny“ metu gali susipažinti ir išmokti keletą tradicinių dainų, pasinerti į melodingą archajiško dainavimo skambesį.

- 📍 Bogatyrskaja kaimas 25, Polocko rajonas, Vitebsko apskritis, Baltarusija
55.501482, 28.854541
- 🏠 www.polotsk-turizm.com
+375 214466949

29

Polocko miesto informacijos ir turizmo centras

Baltarusių šventinės tradicijos pradėjo formuotis senovėje ir nuo pat atsiradimo buvo vis labiau papildomos apeigomis.

Tradicinių baltarusių šokių ir dainų meistriškumo pamokų metu su folkloro grupe „Vargan“ visi norintys gali išmokti istorinio ir etnografinio Podvinjes regiono autentiškų baltarusių dainų ir šokių, gali tapti šiam etnografiniam regionui būdingų kasmetinių apeigų – *Mašlienica* (Užgavėnių), *Valačobniki*, *Kupallie* (Joninių), *Bahač* (derliaus) švenčių dalyviais.

- 📍 Frantsiska Skoriny pr. 8, Polocko rajonas, Vitebsko apskritis, Baltarusija
55.485158, 28.766435
- 🏠 www.polotsk-turizm.com
+375 214466949

30

Meno projektas „Raštai ant medžių“

Ornamentas yra tradicinis simbolių ir spalvų rinkinys, kurį baltarusių protėviai naudojo daugelį amžių. Kiekvienas iš jų reikšdavo kažką ypatinga ir atlikdavo savo funkciją. Meno projektas šiuolaikiniams žmogui leidžia paliesti šventąjį slavų dvasinės kultūros sluoksnį, atskleisti senovės raštų reikšmių ir prasmių gausą. Jį galima pamatyti leidžiantis Eufrosinijos Polockietės gatve nuo jos vardo paminklo senosios gyvenvietės link.

- 📍 Istorinė Polocko miesto dalis:
Yefrosin Polotskoy g., priešais Ivano Rūsčiojo tvirtovę, Polockas, Baltarusija
55.488533, 28.768000
- 📞 www.polotsk-turizm.com
+375 214466949

29

Ši brošiūra parengta pagal 2014–2020 metų Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos remiamą projektą ENI-LLB-1-108 „Nematerialios kultūros ir vietinio istorijos paveldo išsaugojimas, prieinamumas ir plėtra, gerinant darnų turizmo konkurencingumą Latvijoje, Lietuvoje ir Baltarusijoje“ (Atraskime regionų šaknis iš naujo!), kurio tikslas – skatinti nematerialaus kultūros ir vietinės istorijos paveldo išsaugojimą, prieinamumą ir plėtrą, pagerinus tvarų kultūros turizmo konkurencingumą Latvijoje, Lietuvoje ir Baltarusijoje. Bendra projekto vertė – 1 031 590,97 EUR, iš jų Europos Sąjungos lėšos – 928 431,87 EUR. 2014–2020 metų Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa skatina sinerginę Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos organizacijų partnerystę 2014–2020 m. laikotarpiu. Šios Europos

Sąjungos finansuojamos programos strateginis tikslas – stiprinti santykius, ugdyti gebėjimus ir dalytis patirtimi tarp Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos žmonių bei organizacijų per kartu įgyvendinamus bendrus projektus, kuriais siekiama iš esmės gerinti gyvenimo kokybę pasienio regionuose. Programai skirtas Europos Sąjungos finansavimas sudaro 74 milijonus eurų. Europos Sąjungos valstybės narės nusprendė sujungti savo žinias, išteklius ir ateitį. Kartu jos sukūrė stabilumo, demokratijos ir tvaraus vystymosi zoną, išsaugodamos kultūrinę įvairovę, toleranciją ir gerbdamos asmeninę laisvę. Europos Sąjunga įsipareigoja pasidalyti savo pasiekimais ir vertybėmis su šalimis ir tautomis už jos ribų. Šią brošiūrą finansuoja Europos Sąjunga. Už jo turinį atsako tik Žiemgalos planavimo regionas ir jokiais aplinkybėmis negali būti laikoma, kad šia brošiūra atspindima Europos Sąjungos pozicija.

www.polotsk-turizm.com

28

Už bendradarbiavimą dėkojame projekto partneriams: Polocko rajono vykdomojo komiteto Sporto ir turizmo departamentui, Neretos apskrities savivaldybei, Jėkabpilio miesto savivaldybei, Rokiškio krašto muziejui, Vilniaus rajono savivaldybei, Žiemgalos ir Polocko rajonų turizmo informacijos teikėjams, dalyvavusiems rengiant šią brošiūrą.

Šią programą finansuoja
Europos Sąjunga

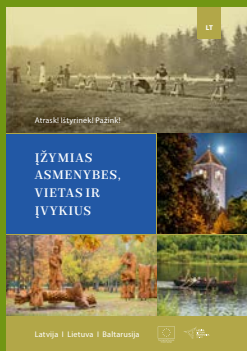
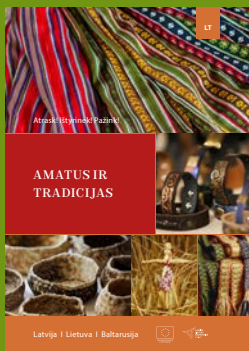
LATVIJA
LIETUVA
BALTARUSIJA
2014-2020

Leidėjas: Žiemgalos planavimo regionas, www.zemgale.lv, 2021 m.

Dizainas, maketas: Jolanta Degė

Leidinyje naudojamos nuotraukos, gautos iš Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos turizmo informacijos teikėjų, objektų savininkų, muziejų, Žiemgalos planavimo regiono, Polocko rajono vykdomojo komiteto Sporto ir turizmo departamento, Jėkabpilio miesto savivaldybės, Rokiškio krašto muziejaus archyvų. Nuotraukų autoriai – Oskars Kalniņš, Uģis Nastevičs, Marian Dzvinel, Vidmantas Balkunas, Gintaras Karosas.

Perskaityk
ir ieškok
kitų turizmo
maršrutų

Latvija | Lietuva | Baltarusija